

Isoisän olkihattu

Se oli vaaleansininen Opel Rekord, Teuvon silmäterä. Auto kiilsi puhtoisena vastapestynä koivun varjossa. Lämmin kesäpäivä, aurinko porotteli huolettomasti kirkkaalta taivaalta. Sannalla oli punaiset lempishortsit jalassa, punasankaiset olivat myös Sannan aurinkolasit. Ja kengät – ei Sannan lapsuudessa 60-luvulla kesäisin kenkiä pidetty, paikasta toiseen kuljettiin paljain varpain. Sanna ei edes muista, omistinko kesäkenkiä. Sannan muistoissa lapsuuden kesät olivat aina aurinkoisia ja kylänraitilla kuljettiin paljain varpain. Jos satoi, laitettiin kumisaappaat jalkaan. Elämä oli yksinkertaista, koska ei ollut liikaa vaihtoehtoja.

”Hypätkää kyytiin!” isä huusi. Sisarukset hyppäsivät takapenkille. Pakkalan trioksi heitä kutsuttiin. Sannan paikka oli penkin oikeassa reunassa, pelkääjän takana, siinä oli hyvä olla. ”Tyylikkäitä lyylejä siellä!” Teuvo tokaisi, kun näki taustapeilistä kaikki kolme tytärtään värikkäisiin aurinkolaseihin sonnustautuneina.

Jaahas, isällä on hyvä päivä. Sanna tiesi sen tuosta olkihatusta ja sen asennosta. Isä tipautti hattunsa hassusti takaraivolta melkein silmille asti. Ja sitten se alkoi ... *Mä tässä kerran ullakolle yksin kapusin ja sattumalta vanhan kaapin siellä aukaisin* ... Sanna jäi kuuntelemaan isän laulua, miten se soi puhtaasti ja kauniisti. Missä isä oli oppinut laulamaan? Ja tuo laulun tarina ... kaunis ... miten isä muisti nuo kaikki sanat? Sanna katseli pitkän aikaa siviikkunasta ulos, aurinko välkehti puiden lomassa. ”Puut juoksee”, Sanna kiljahti. Sisaruksia nauratti, eihän puut voi juosta. Sanna katseli ohikiitäviä puita ja oli varma, että kyllä puut juoksevat auton kanssa kilpaa. Kumpi voittaa? Sitä pähkäillessä Sanna nukahti.

Oltiin perillä. Sannaa ujostutti serkkujen näkeminen ja vielä enemmän kummitädin ja -sedän tapaaminen. Serkuilla näytti olevan hienot sandaalit jalassa. Sanna katsoi omia varpaitaan. Ne olivat aika mustat, mutta niin olivat myös sisarusten jalat. Vaihdettiin kuulumisia ja ihmeteltiin kun lapset ovat taas kovasti kasvaneet. ”Kipaseppas viemään saunaan puita” kummisetä sanoi Marjalle. ”Kyllähän me saunotaan, kun tuli näin harvinaisia vieraita.”

Sanna lähti Marjan mukaan rantasaunalle. Polku kulki mutkitellen alas saunalle. Marja tiivisti kävelyvauhtia ja kohta hän jo juoksi polkua alas. Ja Sanna heti perään, pitihän serkulle näyttää, että kyllä hänkin osaa juosta. Serkukset menivät liiteriin, kaksi sylillistä puita, luulisi

riittävän. Tulitikut löytyivät pukuhuoneesta ja niiden kanssa Marja suunnisti kiukaan eteen. Miten taitavasti se kävikään, vähän vain tuohta mukaan ja kohta tulipesä syttyi. Ei isä vielä antanut Sannan tulitikkuja käyttää, tyttöhän oli vasta kuusivuotias.

Tytöt kiipesivät saunapolkua ylöspäin ja kikattelivat. Kummisetä näytti potkivan Opelin takarenkaita tupakka suussa. Sanna ihmetteli, miksi se niitä potkii. ”Hieno, tuohan on kuin isoisän olkihattu!” hihkaisi kummitäti ja osoitti Teuvon hattua. Sisällä Sanna mietti, miten kummitäti osaakin tehdä niin hyvää marjamehua, siinä maistuu kaikki kesän marjat. Kyllä äitikin osasi ja tekee sitä mehua varmasti kunhan pääsee pois sieltä sairaalasta.

”Hop, kyytiin kaikki!” Teuvo huusi ja niin asettauduttiin taas takapenkille. Sanna otti oman paikkansa. Ja taas se alkoi ... *Mä sitä pengoin mitä lienen oikein etsinyt. Niin löysin vanhan olkihatun siitä kerron nyt. Sen pölystä kun puhdistin ja sitä kääntelin ja ullakolle vanhan arkun päälle istahdin ...* Teuvon hattu oli tismalleen samassa asennossa kuin menomatalla, Sannaa nauratti. Miten isän huolet näyttivätkään aina pienemmiltä, kun se lauloi tuota laulua. Sanna painoi poskensa ikkunaa vasten ja katseli ulos, sataa tihutti pientä sadetta. Oli aivan varmaa, että puut juoksevat parhaillaan sateessa. Mitä nopeammin isä ajaa, sitä nopeammin puut juoksevat. Mutta tällä kertaa Sanna piti tuon tiedon itsellään, mitäpä sitä enää muille kertomaan. Nauravat taas. Uni tuli heti alkumatkasta.

Sanna heitti repun takapenkille. ”Miten meni?” Teuvo kysyi. Sanna pudisti päätään, hän halusi olla omassa rauhassa. Ajatukset kulkivat siksakkia. Olisikohan sittenkin pitänyt lukea enemmän? Mitä jos nyt ei tärppäisi, missä sitä viettää ensi vuoden? Teuvo ajeli hiljalleen ja katseli vaivihkaa tytärtänsä. Kyllä se olikin äitinsä näköinen. ”Kuulehan, jos et nyt pääse sisälle niin pääseehän sitä aina uudestaan yrittämään. Ensi vuonna sitten. Kujalan Annakin pääsi vissiin vasta kolmannella ... vai oliko neljännellä yrittämisellä sisälle.” Sanna huokasi. Mitä se Anna nyt tähän asiaan kuului. Mieluummin olisi hänestä kuulematta yhtään mitään. Mutta hyvä että pääsi, olihan se aina kielistä tykännyt.

Teuvo läpsäytti kevyesti Sannan polveen ja laittoi C-kasetin pyörimään. *Ol' kerran pieni hattukauppa sivukadulla. Niin pientä kauppaa nykyään et löydä todella. Ja siihen puotiin isoisä kerran piipahti. Hän kauan etsi, olkihatun viimein valitsi.*

Sanna vajosi omiin ajatuksiin. Pate Mustajärveä oli tarkoitus lähteä katsomaan lavalle tulevana viikonloppuna. Tulisipa aurinkoinen viikonloppu. Miltähän kuulostaisi Pate Mustajärven vetäisemänä tämä biisi? Pelkkä ajatuskin hykerrytti. Patella olkihattu, mustat silmälasit päässä ja rehvakkaasti etunojassa toinen buutsi monitorin päällä örisisi laulun läpi. Sanna sulki silmänsä ... kesä ... ihana kesä...

Matka taittui ja C-kasetin kappaleet vaihtuivat. Olikohan isällä vielä se hattu tallessa? Sanna käänsi päänsä sivulle. "Huomaatko iskä? Puut juoksee." Teuvo katsahti Sannaan päin, iski silmää ja naurahti: "No niinpä näyttää juoksevan." Aamupäivän pääsykokeet haihtuivat hiljalleen pois mielestä.

"Anna mä autan!", Teuvo huudahti. Miten tämä matkalaukku olikin näin painava? Pian auto kääntyi lentokentän parkkipaikalta kohti kehä kolmosta. "Voidaan pysähtyä kahville Jyväskylässä. Jaana lupas leipoa pullat sun kotiintulon kunniaksi". Sanna hymyili. Jaana oli jo pienenä suunnitellut, että hänestä tulee äiti ja pullanleipoja. No, molemmat haaveet olivat toteutuneet.

"Mitenkäs Anja?" Sanna kysyi varovasti. Teuvo oli pitkän aikaa hiljaa. "Ei se kovin hyvin voi. Sen on vaikeaa saaha sitä elämänsä raiteilleen." Sanna oli hiljaa. Sisar on kuitenkin aina oma sisar. Oliko sittenkin parempi, että äiti säästyi näkemästä Anjan elämäntuskaa?

Matka jatkui. Sanna katsahti isään. Oliko isä vanhentunut? Tukka oli näköjään karannut vähän ohimolta. Sanna painoi päänsä ikkunaan. Puut ja metsän vehreys olivat erilaiset kuin Englannissa. Hauska lapsuudenmuisto juoksevista puista palautui mieleen, Sanna hymyili itseksensä.

"Mitenkäs soitot?" Teuvo kysyi. "Kyllä soittelin. Kato, Steinbeck on vähän niinku Mersu. Sillä kyllä kulkee." Sannalla oli käynyt tuuri au pair -perheen kanssa. Isäntäperheellä oli flyygeli ja Sanna sai soittaa sitä niin paljon kuin kotitöiltään kerkesi. Onneksi sai, se lievitti koti-ikävää ainakin alkuaikoina.

"Laitappa sieltä joku kasetti soimaan!", Teuvo pyysi. Sanna laittoi kätensä hansikaslokerikkoon. Valinnanvaraa tuntui riittävän. Mistä se isä näitä kasetteja oikein haali? Huoltamoiltako bensareissuilla? Sanna silmäili kasetit läpi. "Hah Tapio Rautavaara

... vieläkö kuuntelet tätä?" Teuvo nyökkäsi. "Hyvää musiikkia se on." Sanna laittoi kasetit takaisin hansikaslokerikkoon. "Ollaanko kuitenkin ilman musiikkia? Väsyttää." Teuvo nyökkäsi.

"Hakekaahan lissää kakkua!", Aune huuteli. Isä näyttää onnelliselta, Sanna ajatteli. Onneksi oli löytänyt vierelleen Aunen. Aune oli sopivalla tavalla jämpä ja lempeä. Hänestä ei voinut olla pitämättä. Ei Teuvo olisi niitä pyöreitä vuosia halunnut sen kummoisemmin juhlia, mutta Aune halusi tavata sukua ja hössöttää. Joten olihan ne juhlat sitten järjestettävä.

Teuvo oli pyytänyt Sannaa soittamaan juhlissa. Ei sitä kappaletta kauan tarvinnut miettiä. Sanna oli löytänyt keväällä kirpputorilta olkihatus ja sen hän nyt laittoi isänsä päähän. Vieraat hihittelivät. "Komee mies oot Teuvo!" kuului jostain. No, ehkä se piano ei nyt aivan vireessä ollut, mutta pääasia oli, että isä näytti onnelliselta, Sanna ajatteli. Onneksi naapurin Esa lupautui laulamaan, Sanna toimi mieluummin säestäjänä. *Vaan valinta se tuskin siinä aikaa vienyt ois. Kas syy on toinen: hennonut ei millään mennä pois. Kun kerran katsoi myyjättären silmiin sinisiin, jo kaikki hatut ostanut hän kohta olis niin.* Teuvo ja Aune katselivat toisiansa ja voi olla, että molempien silmät vähän kostuivat.

Sanna istui Jaanan ja Matin keittiön pöydän ääressä. Jaana oli taas leiponut, korvapuusteja tällä kertaa. Juho oli viiden kuukauden ikäinen ja hymyili hampaatonta hymyään viltin päällä. "Voi olla, että järkytyt kun näät isäsi kunnon. Ei se ole enää entisensä.", Matti sanoi. "Kyllä minua mietityttää Aunenkin jaksaminen. Ei se omaishoitajan homma sekään ihan kevyttä ole.", Jaana tokaisi.

Sanna hyppäsi autoon. Matkaa lapsuuden kotiin oli vielä pari tuntia. Ajatukset harhailivat. Jaanalla ja Matilla oli kaunis asunto ja kaksi pientä ihanaa lasta. Omaa prinssiä Sanna ei vielä ollut löytänyt. Voihan olla, että hänet on tarkoitettu elämään yksin maailman tappiin asti.

Aune tuli jo portailla vastaan. Hän oli jotenkin väsyneen oloinen, silmien ympärillä oli tummat renkaat. Tilavassa tuulikaapissa oli Teuvon rollaattori. Sanna meni sisälle ja

huikkasi heipat ovelta, kukaan ei vastannut. Teuvo nukkui. ”Annetaan hänen levätä”, sanoi Aune. ”Tuu sillä aikaa kahville. Jutellaan.”

Hetken päästä olohuoneesta kuului ääniä. Teuvo oli noussut sohvalla ylös istumaan. Hetken päästä hän katsoi ilmeettömin silmin Sannaa, katse harhaili. Pää vapisi, kädetkin vapisivat. Isä oli kovasti laihtunut. ”Hei isä. Tulin kattoo sua.” Teuvo katsoi epäluuloisena tytärtään. Kuka tuo vieras oli? Ei hän ollut ennen tätä henkilöä tavannutkaan. Sanna kohtasi Aunen hiljaisen katseen.

”Mennään vähän pihalle kävelemään”, Aune ehdotti Sannalle. Ilma oli raikas, kevät teki tuloaan. Kaksikko istahti pihakeinuun. Alun hiljaisuuden jälkeen Aunelta pääsi tukahtunut itku. ”Ei se enää minua tunne, eikä se tunne enää oikeastaan kettään.” Sanna oli hiljaa ja otti Aunea kädestä kiinni. ”Anna itkun tulla. Päästä se ulos.”, hän sanoi.

Teuvo oli mennyt sohvalle pitkäkseen. Sohvan jalkoja oli näköjään korotettu. Teuvo pääsi näin paremmin sohvalta ylös istumaan. Toinen silmä oli vähän auki. Sanna raotti pianon kantta. Siitä on aikaa, kun hän oli pianolla viimeksi soittanut. Samanlaisessa kissanvireessä se oli vieläkin. Eihän sitä virittää tarvinnut, kun kukaan ei sitä soittanut. Hiljaa alkoi soitto, Sanna ei halunnut säikäyttää isää.

Näin kului aikaa sinisilmäin vuoksi tosiaan. Nyt romanssi niin kaunis kohta puhkes kukkimaan. Ja joka päivä iltaisin kun kello tuli kuus, nähtiin eräs herrasmies ja olkihattu uus. ”Sannukka! Sinäkö ...?” Teuvo parahti. Hänen katseensa oli valpastunut, terävöitynyt. Huulet yrittivät epävarmasti tapaila laulun sanoja. Aunen silmät revähtivät auki. Teuvo tunnisti Sannan? Sanna soitti kappaleen loppuun ja meni Teuvon viereen. Teuvo oli silminnähden kiihtynyt. Sanna silitteli isänsä kättä, rauhoitteli häntä ja kohta Teuvon silmät painuivat kiinni.

Teuvo oli pidetty mies. Hautajaisissa oli paljon vieraita. Suurin osa saattoväestä oli Sannalle tuttuja. Joku tuntematon esitteli itsensä Teuvon kalakaveriksi. Sanna katseli ympärilleen. Suku ja ystävät olivat nyt koolla. Sukukokouksista oli ollut puhetta pitkään, mutta ei niitä oltu saatu aikaiseksi. Tarvittiin kokoonkutsuja ja paljon etukäteisvalmisteluja. ”No, nytpä tässä sitten tavataan.”, Sanna ajatteli surullisena.

Hirvipata oli hyvää. Teuvo oli ollut ahkera metsämies. Jaana oli leiponut ison pullakranssin, jonka sisään oli laitettu herrasväen pikkuleivät. Adressien lukeminen kesti kauan, niin moni halusi muistaa Teuvoa. Oli laulujen ja puheiden vuoro. Aune näytti pieneltä ja hauraalta mustassa puvussa.

Sanna käveli flyygelin luokse. Mieleen hiipi nuoruudenmuisto englantilaisesta perheestä ja heidän Steinbeckistään. Jaana tiesi, että seurakuntasalin flyygeili oli hyvässä vireessä, hän oli käynyt edellisenä päivänä kokeilemassa sitä. Hiljaa laskeutuivat kädet koskettimille. Sannan silmät olivat kiinni, kiirettä ei ollut. Yksi syvä huokaus ja Sanna avasi silmänsä. Soitto alkoi.

Näin kuvat kulki muistoissani hämys ullakon. Ja mietin kuinka kaunis sentään ihmiselo on. Vaan miten vähän jääkään meistä muistoks tulevain kuin isoisän tarinasta olkihattu vain ... Salissa oli hiljaista. Kappale loppui ja Sanna nosti katseensa koskettimilta. Auringonvalo leikkitteli pystysuuntaisten kaihtimien lomassa seurakuntasalin isoissa ikkunoissa. Fyygelin pintaan muodostui kauniisti välkehtiviä ja nopeasti rivissä liikkuvia valopalleroita. Sanna kuiskasi: "Isä, katso! Puut juoksee."